

Hova tovább?//kézirat korrektúra előtti változata

Pejin Lea, Nyugati csiga körfürésszel álmodik, Budapest 2017.

Pejin Lea első kötete nem verseket, hanem leákat tartalmaz az alcím szerint. A vékony kötet két ciklusból áll össze, amelyeknek a címadása véleményem szerint Pejin szövegeinek tematikus irányát is markánsan kijelölik: az *Úgy mondjuk: Jogurt* az egyes közösségek nyelvhasználatában felbukkanó sajátos szóhasználatokra utal, ezek összetartó erővel bírnak a közösség tagjai számára, mivel minden esetben markerként szolgálnak. A nyelv identitásképző jellege mellett egy további szempontot léptet be a második ciklus a *Vége nő, végre átlagos* címmel.

A kérdés számomra az volt a kötet olvasása közben, hogy már a fülszövegben is hangsúlyozott csiszolatlanul őszintére hangolt versbeszéd mennyire támogatja a fentebb jelzett tematikák kifejezését.

A kötet olvasása közben számomra az derült ki, hogy a ciklusok címe abban az értelemben félretájékoztatja az olvasót, hogy Pejin költészete nem csupán eköré a két nagy téma köré szerveződik. A szövegek az identitás(ok) sokféleségére, alakíthatóságára, határterületeire kérdeznak rá újra és újra, a versek-leák kaleidoszkóp-szerűen sokfélék. Noha ez a sokféleség természetesen illeszkedik olyan témákhoz, amelyek kedveltnek számítanak; mint a női szerepek, vagy a női test megjelenítésének problémái.

A szövegek hangulatát a megválaszolatlanul maradó kérdések, bizonytalanságok, a kételkedés határozzák meg. Rengeteg kérdést fogalmaznak meg a versek, viszont válaszokat nem kapunk, inkább rezignáltan nyugtázza a beszélő azt, hogy a problémákra nem feltétlenül vannak megoldások. Ezeknek a köre pedig kacskaringós, néhol csapongó kötetszerkezetet alakít ki.

Láthatóan fontos a nemzeti identitás, a haza problematizálása. Az első ciklus szövegei közül több is reflektál erre (például az *Itt a magyar, hol a magyar, Nyugati csiga körfürésszel álmodik, Meztőlbas Szerbia*). Hány hazája lehet a beszélőnek egyszerre? Mi határozhatja meg az identitását? A versek többször visszatérnek az elcserélt életekre, mint olyan megoldási javaslatra, amely megválaszolná ezeket a kérdéseket. „Felszabadult a szoba, beköltözhetsz,/ én lakom helyetted máshol,/ benned, az agyadban, az ágyadban./ Megtalálom magam a nadrágzsebedben,/ kimoshatsz,/ elmosogathatsz,/ porszívózz fel,/ de főként csak élj helyettem.” (7.)

A szövegek jó érzékkel nyitnak az identitás további változatai felé is, mint az *Androgüné*, vagy többek között az egyén-pár határait megkérdő *Hagyma vagyok*. Az *Androgüné*hez kapcsolódik tematikájában az *Erősz nem is létezett*. Utóbbi nem csak a témával idézi meg Platont az olvasó számára, hanem kissé suta szójátékkal is egyértelművé teszi a párhuzamot: „A platón hagyta/ mindig hátramaradt/ a megszólítás,/ a barlangban ragadtál,/ s ha mégis kimerészkedtél,/ elvakított a nap,/ Platón elhagyott. (26) A szöveg szerkezete viszont hatásosan alkalmazza az ismétlést, ami finomabban érzékelteti a görög hagyományra vonatkozó kapcsolódásokat a kórus szerepeltetésével.

Hasonlóan véleményes néhány más esetben is a szójáték formai sikeressége, például az EU-ÁU a címadó versben, („Én kicsit errébb,/ ahol tudjuk, hogy az EU csak ÁU lenne,/ mégis akarjuk,/ mazochista balkáni,/ félbalkán vajdasági.” 33.) vagy a *Beázott* című leában. („Az ajtó alatt mindig bejött a hideg,/ a plafon beázott, apád pedig Beázott,/ én meg kérdeztem: Ki az a Bea?” 25.) Viszont sikerültebben hasznosul ugyanez az eszköz a ciklus címét adó szövegben. Az *Úgy mondjuk: Jogurt* a már említett közösségek nyelvi összetartozására kérdez rá, egyszersmind egészen konkrét módon is jeleníti meg a szöveg a határátlépést, amennyiben az országhatárok fizikai átlépéséről, és az ezzel járó következményekről van szó. Ezt a „mi” névmás kiemelése segíti elő – amely néhol önálló személyes névmásként, néha pedig más szavak részeként (MIgráns, MIndenki) jelenik meg a szövegben, ezáltal az identitásközösség további értelmezéseit indítja el. Az általános névmás jelezte tágabb közegehez való tartozás a

'mindenki' révén ugyanúgy megjelenik, ahogy az erős politikai töltettel rendelkező csoportnév (migráns) használata is felkínál egy izgalmas konnotációt.

A nemzeti identitás témakörében véleményem szerint a kötet címadó verse a legsikerültebb. A *nyugati csiga körfűrészszel álmodik* egy jól ismert képet elevenít fel: a az ország egykorvult csonkolása mesebeli fordulattá alakul a kurta farkú malac révén, a verskezdet („Te ott vagy nyugaton, emlékszel?” 33) pedig egy olyan ismétlődő kérdés, amelynek tárgya a vers végéig tisztázatlan marad. Így az olvasóra marad az a döntés, hogy a vers által felsorolt dolgokra, jellegzetességekre vonatkozik az emlékezés, vagy magára a tényre, hogy a vers megszólítottja a lírai szubjektummal ellentétes irányban és más, nyilvánvalóan nem mesebeli szabályok szerint működő világban él. Pejín itt is egy erőteljes emlékezetpolitikai fordulópontot értelmez újra, hatásosan vegyíti az itt-ott ellentétét. („Te ott vagy nyugaton,/ emlékszel?/ Én kicsit errébb,/ ahol a kurta farkú malac túr,/ ahol kúrt a malac, és körfűrészszel levágott pár darabot az országból.”)

Az aktuális társadalmi jelenségek tematizálására példa a *Burek* című viselő szöveg, amelyet a 'menni vagy maradni' dilemmára is sűrítethetnénk, Pejín azonban azzal dinamizálja a szöveget, hogy a helyek, az itt és ott, a haza felfejtésre váró fogalmak maradnak a versben. London használatát az első versszakban („Londonban nincs burek./ Vagy lehet, de ott biztosan nincs,/ ahova te mész,/ pedig az itt van közel.”) kissé közhelyesnek tartom, ugyanúgy, ahogy a burek használatát is. A *Propaganda kettőezer-tizenhét* mondókára emlékeztető ritmussal teszi emlékezetessé az aláírással induló felütést: „írjuk alá mindannyian/ szeretjük a paprikást”.

Pejín versbeszéde sokszor töredezett, számos esetben kitekert szórenddel találkozhatunk a leákban. A szójátékok mellett jellegzetes eszköze az ismétlés, amely bizonyos esetekben strukturáló szerepet kap (*Ha nem halok meg*). Hangulata értetlenkedve csalódott, többször előfordulnak a cselekvésre felszólító mondatok, a kérdések egy-egy problémakörrel kapcsolatban. (például *Nemsokára zacc, Beázott, Nyugati csiga körfűrészszel álmodik*). Mégsem aktivista költészetről van szó, a beszélő felszólításai nem közösség felé irányulnak, végig megmarad az én-te viszony keretei között. A *Sztrájkolni kéne* már a címével jelzi, hogy a munkabeszüntetés csupán távoli, soha meg nem valósított terv marad. Sőt maga a sztrájk jelentése is újraértelmeződik, ugyanis a pusztulás tétlen, távoli szemlélését jelenti, ami itt kifejezetten dehumanizáló jelleget kap. („... és az üvegen keresztül/ állatkertesdit játszani,/ megkocogtatni néha,/ balhézzanak”)

A kötet második ciklusában került néhány vers, ami a testképre, kifejezetten a női testre reflektál. Itt fontos visszatérő elem, az evés, a főzés: a ciklus első szövegében a beszélő a külseje a vágyott és valós magatartással összehangban változik: „Reggelente úgy kelek fel,/ mint akinek vannak elveim:/ salátát enni magvakkal, tornázni a Rubinttal./ Aztán megjelenik egy pizzafutár:/ dagadok” (*Mert szőke*, 37). A test szétszabdalását állítja sikeresen párhuzamba az identitás szétforgácsolásával a *Néma fogadalom*.

Zárószöveggént a *Nő* szerepel, amelynek utolsó két sora: „Végre nő vagyok/ végre átlagos.” (61.) A vers dinamikáját meghatározza a már említett ismétlés, ami ebben az esetben a 'végre' szócskát érinti. A szöveg jelentőségét az is adja, hogy ide köthető a ciklus címe. Egyben lehetőséget ad arra, hogy a teljes kötetre vonatkozó zárószöveggént olvassuk, a lírai szubjektum identitására vonatkoztatva. Egyes sorok visszautalnak kötet korábbi szövegeire, mint a „végre lefogytam, szinte fonnyadok”, amely az újra és újra felbukkanó testkép-problémát is felidézheti (*Mezítlábas Szerbia, Vérkeringő, Mert szőke*). Az utolsó két sor ugyan csak látszólag, de nyugvópontot jelent: „Végre nő vagyok, és/ végre átlagos.”

Pejín Lea első kötetét talán az útkereséssel lehet leginkább leírni. A tematikailag változatos szövegeket a ciklusok igyekeznek összegyűjteni egy-egy hangsúlyos téma köré; több-kevesebb sikerrel. A már említett kalandozó szerkezet talán ennek az útkeresésnek, kísérletező kedvnek a következménye. A kötet jó néhány szövege szolgál példaként arra, hogy Pejín érzékletesen

ragadja meg az átmeneti helyzeteket, és a finoman, mégis pontosan reflektál társadalmi jelenségekre.